

DOMEIN 1 CULTUURONDERWIJS IN HUIS

Elise van der Ende is leerkracht van groep 5 bij Het Spectrum in Delfgauw, *Kijk|Kunst*-werkgroepvoorzitter en ICC'er.

Wat versta je onder cultuuronderwijs 'in huis'?

Onderwijs in kunst en cultuur dat we binnen ons team zelf kunnen ontwikkelen en aanbieden. Per school pakt dat anders uit, dat is het mooie ervan. Samen met mijn collega ben ik hier ICC'er. Wij maken zo goed mogelijk gebruik van wat zij kan, wat ik kan en wat onze andere collega's aan mogelijkheden hebben. We combineren dat tot een lesaanbod waar onze leerlingen echt plezier aan hebben.

Kun je een aantal voorbeelden noemen bij jullie op school?

Mijn collega is docent handvaardigheid. Dat is van grote waarde. Dankzij haar hebben we hier op school niet zomaar tekenles, maar een doorlopende leerlijn die ervoor zorgt dat onze kinderen van groep 1 tot en met 8 leren werken met alle denkbare technieken en materialen, volgens een systeem. Het begint bij eenvoudig tekenen met grijs potlood en het eindigt met aquarelkrijt en plakkaatverf. We houden netjes bij wat in welke klas aan bod is geweest en hoe het uitpakte. Zo bewaken we die leerlijn. Voor muziek willen we iets vergelijkbaars samenstellen. We verzamelen per groep geschikte liedjes en willen zo een oeuvre en een leerlijn opbouwen. Door alles vast te leggen kan elke leerkracht ermee werken, ook wie zelf geen groot teken- of zangtalent is. En wie echt niet uit de voeten kan met een les, kan voor dat uurtje ruilen met een collega die het wel kan. Dat werkt ook heel fijn.

'Technieken aanleren, geen voorbeeldwerkjes namaken'

Waarom zit voor jou de meerwaarde van domein 1?

Met onze aanpak stimuleren we het creatieve vermogen van elke leerling optimaal. Wij proberen als leerkracht zo weinig mogelijk voorbeeldwerkjes te maken die de kinderen vervolgens zo goed mogelijk moeten namaken. Nee, wij bieden ze technieken aan en zorgen dat er materiaal voorhanden is. Papier, karton, linoleum om te gutsen, wasco, pastekrijt, houtskool, wij zorgen dat het er is. Na een goede uitleg krijgen de kinderen de vrijheid om met de techniek aan de slag te gaan. Ze weten altijd waar ze aan het eind van de opdracht op beoordeeld worden. Die vrijheid is altijd even wennen voor ze. 'Mag ik zelf weten wat ik ermee doe...?' Ja, dat is dus precies de bedoeling. Dat het ene kind meer talent heeft dan het andere, blijft. Maar je ziet het in de exposities op onze gangen terug: onze kinderen voelen zich vrij in hun creatieve uitingen en maken de mooiste dingen.

DOMEIN 2 CULTUURONDERWIJS MET DE OMGEVING

Blondi van der Woude is directeur van de Christelijke Opleidingschool in Katwijk en lid van de Schoolkunstcommissie. Haar school doet mee aan het Katwijks museumprogramma waarbij groep 5 tot en met 8 een van de vier lokale musea of erfgoedinstellingen bezoekt.

Wat versta je onder cultuuronderwijs 'met de omgeving'?

Katwijk, Rijnsburg en Valkenburg vormen samen de KRV-gemeente. Dat is de 'omgeving' voor ons. Alle geleidingen van cultuur betrekken we bij ons cultuuronderwijsprogramma; muziek, beeldende kunst, theater, boeken, erfgoed, alles zit erin. Onze Schoolkunstcommissie heeft in de afgelopen vijftien jaar een programma opgebouwd dat nu staat als een huis. De commissieleden vertegenwoordigen de scholen, de gemeente en de instellingen. Onbezoldigd en vol enthousiasme zetten zij zich in. Daarin schuilt het succes.

'Kijk eens wat we hier allemaal hebben'

Kun je een aantal voorbeelden noemen?

De groepen 1 tot en met 4 bezoeken de Leidse musea: de Hortus Botanicus, het Volkenkundig Museum, Boerhaave enzovoort. De groepen 5 tot en met 8 hebben een doorlopende leerlijn in de omgeving. Groep 5 en 8 gaan naar het Katwijks Museum. Groep 6 bezoekt het Spinozahuisje, het mausoleum, de kerk en het standbeeld in Rijnsburg en het Torenmuseum in Valkenburg. Het lespakket van het Torenmuseum over de Romeinen sluit naadloos aan bij de geschiedenislessen in groep 6. Een lesprogramma over de Tweede Wereldoorlog is in de maak. Voor alle groepen 7 is er in juni een kunststroute in een ander dorp dan het eigen dorp. Zo'n kunststroute omvat drie workshops, met een schrijver in de bibliotheek, dansen met de dansschool, een muziekles van de muziekschool of de fanfare, een schilder-, djembe- of toneelles. Aan de kunststroute verbinden we een fotowedstrijd.

Waarom zit voor jou de meerwaarde van domein 2?

Aandacht voor de cultuur in de eigen omgeving opent letterlijk de oogjes van onze leerlingen. Het vormt ze. Ze ontwikkelen respect voor cultuur, leren het ontstaan ervan weten en zien in dat het belangrijk is om het te bewaren. We willen de leerlingen binding met hun eigen omgeving geven en ze enthousiast maken. Op tv zien kinderen tegenwoordig veel, maar wij zeggen: kijk eens wat we hier al hebben, in jouw eigen dorp. De cultuur ligt op straat. Je hoeft niet ver weg te gaan om cultuur te snuiven. In hun eigen dorp leggen deze kinderen de basis voor hun cultuurkennis. Als ze later op vakantie zijn in Parijs, Londen of Middelburg, hoop ik dat ze iets aan die basis hebben. En dat hun interesse voor kunst en cultuur voorgoed is gewekt.

DOMEIN 3 CULTUURONDERWIJS UIT DE GROTE WERELD

Gert-Jan Riem is leerkracht van groep 5 bij de John F. Kennedy school in 's-Gravenzande. Zijn school doet mee aan *Kijk|Kunst*.

Wat versta je onder cultuuronderwijs 'uit de grote wereld'?

Alle vormen van cultuuronderwijs die professionele instellingen en andere steden ons aanbieden: een bezoek aan het Haags gemeentemuseum, het Oorlogsverzetmuseum en de Tweede Kamer, en natuurlijk *Kijk|Kunst* van Kunstgebouw.

Kun je een aantal voorbeelden uit je eigen praktijk noemen?

De voorstelling *De Nieuwe Kleren van de Keizer* van *Kijk|Kunst* was een groot succes. De kinderen hebben genoten, niet alleen van de voorstelling zelf maar ook van het werk in de klas. In tweetallen mochten ze een scene uit de voorstelling naspelen. Dat ging geweldig. Een meisje wilde eerst niet. Maar toen ze in ons speellokaal alle ruimte kreeg om rustig te oefenen, heeft ze het toch gedaan. Ze was zo trots op zichzelf. Het is misschien klein, maar ik vond het heel mooi.

'Toch die scène uit de voorstelling nagespeeld'

Waarom zit voor jou de meerwaarde van domein 3?

Cultuuronderwijs leert kinderen dat dingen anders kunnen en mogen zijn. Zelf ook. Het gebeurt voor mijn ogen dat leerlingen de grijze gebieden ontdekken tussen het zwart en het wit, de nuanceren. Ze denken na over het leven. Kunst overstijgt grenzen; het is belangrijk dat kinderen weten dat ze onder kunst veel meer kunnen verstaan dan een schilderij in een boek of het beeld van Gravin Machteld dat op ons Marktplaats staat. Hun wereld wordt groter zodra ze buiten de dorpsgrenzen gaan.

Hoe pas je een activiteit uit domein 3 aan in je reguliere lesprogramma?

Het blijft zoeken. Rekenen en schrijven moeten altijd eerst, maar wij knokken ervoor dat cultuuronderwijs een plek krijgt. Kunst is ook taal, dus we passen het in. Gelukkig is het materiaal van *Kijk|Kunst* kant en klaar, je kunt het de leerlingen zo voorschotelen als je zelf maar goed hebt ingelezen. Een voorstelling kost met de voorbereiding in de klas, de voorstelling zelf, het nawerk en de internetlessen in totaal vier uur. Zonde om dat niet te doen. Juist door dat voor- en nawerk leren kinderen heel goed kijken en waarderen.

WAT DOET UW SCHOOL AAN CULTUUR ONDERWIJS?

Breng dit
in kaart met
deze handige
poster

Wat doen we als school zelf?

Wat doen we met onze culturele omgeving?

Wat halen we uit de grote wereld?

WILT U MEER INFORMATIE OVER CULTUURONDERWIJS?

www.kunstgebouw.nl/theorie
verdere toelichting op de Drie Domeinen

www.kunstgebouw.nl/kijkkunst
informatie over programma *Kijk|Kunst*

www.kunstgebouw.nl/boekkunst
informatie over programma *Doel|Kunst*

www.kunstgebouw.nl/scholing
cursussen en bijeenkomsten over cultuuronderwijs

decultuurloper.kunstgebouw.nl
professionaliseringstraject voor basisscholen

Ons motto: zichtbaar maken wat er is, stimuleren wat er kan zijn!

Margriet Gersie, directeur Kunstgebouw

CULTUUREDUCATIE MET KWALITEIT

De kwaliteit van cultuuronderwijs in het primair onderwijs moet omhoog vinden het Rijk. In Zuid-Holland werkt het Rijk samen met een groot aantal gemeenten in het programma *Cultuureducatie met kwaliteit*. Bijvoorbeeld aan leerlijnen voor cultuuronderwijs, aan professionalisering van leerkrachten en medewerkers van culturele instellingen en aan activiteiten gericht op het versterken van de relatie aan de school met de lokale culturele omgeving. De ontwikkeling van cultureel bewustzijn en van 21e eeuwse vaardigheden bij leerlingen zijn daarbij belangrijk.

Kunstgebouw speelt, op verzoek van diverse regio's in Zuid-Holland, een rol bij de realisatie van de projecten *Cultuureducatie met kwaliteit*. Daarnaast stimuleert Kunstgebouw de informatie-uitwisseling in Zuid-Holland tussen alle betrokkenen bij deze regeling.

www.kunstgebouw.nl/cm

WAT DOEN WIJ AAN CULTUURONDERWIJS?

Bring dit
in kaart met
deze handige
poster

DOMEIN 1 IN HUIS

Wat heeft onze school zelf in huis op het gebied van cultuuronderwijs?

‘Wij maken zo goed mogelijk gebruik van wat mijn collega ICC’er en ik kunnen en wat onze andere collega’s aan mogelijkheden hebben.’

Elise van der Ende, leerkracht bij Het Spectrum in Delfgauw

Schrijf uw activiteiten in **DOMEIN 1** op post-its en plak deze in dit vlak.
Voorbeelden: weeksluiting, handvaardigheidlessen uit een methode, projectweek, tentoonstelling op de gang

DOMEIN 2 DE CULTURELE OMGEVING

Wat heeft de culturele omgeving van de school de leerlingen te bieden?

‘We willen de leerlingen binding met hun eigen omgeving geven en ze enthousiast maken. In hun eigen dorp leggen deze kinderen de basis voor hun cultuurkennis.’

Blondi van der Woude, directeur van de Christelijke Opleidingsschool in Katwijk

Schrijf uw activiteiten in **DOMEIN 2** op post-its en plak deze in dit vlak.
Voorbeelden: muziekles door kunstvakdocent, concert van de fanfare, bezoek aan de molen

DOMEIN 3 DE GROTE WERELD

Wat heeft de grote wereld van kunst en cultuur de leerlingen te bieden?

‘Door cultuuronderwijs denken leerlingen na over het leven. Hun wereld wordt groter zodra ze buiten de dorpsgrenzen gaan.’

Gert-Jan Riem, leerkracht bij de John F. Kennedyschool in 's-Gravenzande

Schrijf uw activiteiten in **DOMEIN 3** op post-its en plak deze in dit vlak.
Voorbeelden: programma's KijkKunst en DoelKunst van Kunstgebouw, bezoek aan het Rijksmuseum, concert met workshop van musici
